

Kohanimenõukogu

Linnadeks nimetatud valdadest ja linnadega liidetud valdadest

Evar Saar, Võru instituut

14.12.2017

Üks 2017. a haldusreformi suuremaid möödalaskmisi on olnud see, et anti järele mõnede poliitikute soovile nimetada linna ja valla või valdade ühinemisel tekkinud omavalitsust linnaks. Sisuline vajadus selleks puudus, välja arvatud ühel juhtumil (vt allpool). Seni kehtinud seaduste raamistikust ning praktikast lähtuvalt oleks pidanud maapiirkonna, selle külade, alevike ja alevite ning linna ühinemisel moodustuva üksuse nimetama vallaks. Ei oska hinnata toimunu kooskõllalisust põhiseadusega, kuid toimuvat seaduslikuks väänavate lõigete kirjutamine Eesti territooriumi haldusjaotuse seadusse (nt §6(3)) lubab tõstatada kahtluse, et see mida tehti, võib olla vastuolus põhiseaduses väljendatud mõttega. Kindlasti on toimunu vastuolus mõttega, et Eesti haldusjaotus võiks olla üheselt mõistetav ja selgeid kategooraid sisaldav.

Tekkinud halduslinnad jagunevad kolme juhtumitüüpi. Nendele tuleks lahendusi otsida eri moodi.

- 1) Narva-Jõesuu
- 2) Haapsalu, Paide, Pärnu
- 3) Tartu

Narva-Jõesuu juhtumis puudub igasugune sisuline põhjendus, miks Narva-Jõesuu ei saaks olla vallasisene linn. Vaivara valla ühinedes kasvas suurema omavalitsuse elanikkond u 66 %. Narva-Jõesuu ei ole esimese astme tõmbekeskus kogu ühinenud Vaivara valla jaoks. Küsimusele, kas selles omavalitsuses saaks olla Narva-Jõesuu vallavolikogu, vallavalitsus ja vallavanem, on välisel vaatlajal raske eitavat vastust anda.

Haapsalu, Paide ja Pärnu on vanad linnad, vanemad kui paljud muud maakonnakeskusteks saand linnad. Oleks ilus, kui omavalitsuse traditsioon linna nime all jätkuks. Samas oleks ilmselt paljusid rahuldav lahendus ka selline, kus omavalitsuse tegevjuht saaks kanda linnapea ametinimetust. Nende omavalitsuste elanikkond kasvas liitumiste tulemusel ligikaudu 30 % (27–33 %). Samas on ikkagi ka Pärnu puhul sisuliselt tegemist Pärnu vallaga linnas ja linnaga ühinenud maapiirkondades. Kui mõelda sõna *vald* algsele tähendusele, siis Pärnu linnal on vald ja voli selle maa-ala elu korraldada ning juhtida. Võimalik, et kui viia näiteks Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusse sisse täiendused terminite küsimustes (mida see praegu täpselt ei määratle), siis võiks Eestis olla ka ette nähtud, et vallal on küll volikogu (vallavolikogu, aga konkreetsetes sõnastuses nt *Pärnu volikogu*, *Pärnu volikogu kultuuri- ja hariduskomisjon* jne), aga valla tegevõimu organ oleks linnavalitsus eesotsas linnapeaga.

Tartuga liidetud Tähtvere vald on kolmandat liiki juhtum. Kõrval on olemas Tartu vald ja niikaua kui omavahel ei liitu Tartu vald ning Tartu linn, ei saa juttugi teha, et loobutaks omavalitsuse nimest Tartu linn. Tähtvere valla liitumisel kasvas Tartu elanikkond 2,7 %. Sisuliselt ei ole tegemist täiesti uue omavalitsusega, kuid linnaga on ikkagi liidetud suured alad Tähtvere valla lääne-, kesk- ja põhjaosas, mis mitte kunagi linnalikku väljanägemist omama ei hakka. Tartu juhtumis ei ole ilmselt mitte midagi võimalik ette võtta omavalitsuse nimega. Parim, mida siin teha saab, on näha vastavates alama astme rakendusaktides ette, kuidas sildistatakse linna piiri kohtades, kus selle piiriga algab halduslinna kuuluvate külade (või mõne

aleviku või alevi) maa- ala ja mitte otseselt linn kui asustusüksus. Minu ettepanek on sellel puhul sildistada *linna maa-ala*. Silt ise oleks muidu standardikohane omavalitsuse piirisilt sümboolikaga jne. Tartu juhtumi puhul siis *Tartu linna maa-ala* sildiks Kärevere sillale, Elva jõeale Ulila piiril, aga ka Lõunakeskuse lähedusse, kus Märja alevikust Kambja vallast väljub tee põldudele, Tartu linna maa-alale. Seal, kus haldusüksuse piiril algab Tartu kui asustusüksus peaks sildile kirjutama jätkuvalt *Tartu linn*.

Võimalik, et sellise sildistamise korra kehtestamine läheks kõige rutem. Niikaua, kui veel vaieldakse, kas Pärnu peab kuuluma maailma suurima territooriumiga linnade hulka või võiks ikkagi rahulduda Pärnu valla nimega, mida praegune omavalitsus sisuliselt on, saab siltidega *Pärnu linna maa-ala*, *Paide linna maa-ala* jt natuke leevendada Eesti inimeste võõrandumistunnet.

Võõrandumine seoses eesti keeles põliste mõistete pea peale väänamisega on tõsine asi. Kui ollakse harjunud, et valla ja linna ühinemisel on siinamaani alati tekkinud vald, siis nüüdne uusus, kui maad hakatakse nimetama ja sildistama linnana, asetub lihtnimese peas ühte ritta muude avaliku elu, poliitika, bürokraatia, äri ja turunduse veidrustega, kus ilusate sõnade taga võib tihti aimata pettust või kellegi eneseupitamist. Selle vastu peaks alati proovima nimetada asju nende õigete nimedega ja kui tekib uut tüüpi nähtusi, siis otsima parimat sõna nende nimetamiseks.